

Qualitative Analysis of the Characteristics of ‘Best Tourism Villages’ Based on the Evaluation Criteria of the World Tourism Organization (2021–2024)

Naser Bayat ¹

1. (Corresponding Author) *Department of Geography, Faculty of Command and Staff, Amin Police University, Tehran, Iran*
Email: n_bayat@alumni.ut.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
[Research Paper](#)

Article History:

[Received:](#)

17 January 2026

[Received in revised form:](#)

27 February 2026

[Accepted:](#)

3 April 2026

[Available online:](#)

28 April 2026

Keywords:

*Best Tourism Villages,
Rural Tourism,
World Tourism
Organization (UNWTO),
Sustainability,
Qualitative Content
Analysis.*

ABSTRACT

Rural tourism serves as a strategic pathway for economic development, social cohesion and equity, environmental and heritage conservation, community empowerment, and the achievement of sustainable development goals. Since 2021, the United Nations World Tourism Organization (UNWTO) has launched the international “Best Tourism Villages” program to identify and recognize villages that have excelled in these areas. The present study employs a directed qualitative content analysis to identify the key criteria used in selecting Best Tourism Villages across nine evaluation dimensions. All 177 villages listed as Best Tourism Villages from 58 countries (2021–2024) were included as a census. Data were collected from the official UNWTO website, which provides detailed profiles for each village. Using manual coding analysis, 69 unique themes were identified and categorized under the nine evaluation dimensions based on their content and nature. Under the “Cultural and Natural Resources” dimension, key themes included the presence of natural attractions, inclusion in UNESCO World Heritage sites, and proximity to historical and archaeological sites. Major practices, in the “Cultural Heritage Preservation” dimension, comprised organizing cultural events, promoting local handicrafts, and restoring vernacular architecture. Within “Economic Sustainability”, the emphasis was on vibrant local product markets, tourism-based income generation, and the development of small and local enterprises. The “Social Sustainability” dimension highlighted women’s and youth empowerment. Under “Environmental Sustainability”, important themes included biodiversity and ecosystem conservation, adoption of renewable energy, and the use of sustainable technologies. The “Tourism and Value Chain Integration” dimension featured experiential and cultural tourism, diversification of tourism models, and eco-lodges. In “Governance”, practices involved collaboration among government, community, and public institutions, as well as strategic tourism development with participatory planning. The “Infrastructure and Connectivity” dimension focused on improvements in transportation and digital infrastructure, while “Rural Tourism Safety” underscored the effective presence and patrolling of local police in rural tourist areas.

Citation: Bayat, N. (2026). Qualitative Analysis of the Characteristics of ‘Best Tourism Villages’ Based on the Evaluation Criteria of the World Tourism Organization (2021–2024). *Journal of Rural Research*, 17 (1), 71-89.
<http://doi.org/10.22059/jrur.2025.401682.2059>

© The Author (s)

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

Rural tourism has increasingly emerged as a strategic pathway for sustainable development, addressing not only economic growth but also social cohesion, environmental protection, cultural preservation, and community empowerment. In this context, the United Nations World Tourism Organization (UNWTO) launched the Best Tourism Villages (BTV) initiative in 2021 to recognize and promote rural communities that exemplify sustainable tourism practices across multiple dimensions. By 2024, a total of 177 villages from 58 countries had been listed as “Best Tourism Villages.”

Traditional approaches often emphasize scenic beauty or cultural assets in isolation. In contrast, the BTV initiative evaluates villages as integrated socio-ecological systems. Assessment is conducted through nine comprehensive dimensions: cultural and natural resources, cultural heritage preservation, economic sustainability, social sustainability, environmental sustainability, tourism and value chain integration, governance, infrastructure and connectivity, and health, safety, and security.

This study is among the first qualitative, content-driven analyses of all BTV-designated villages globally (2021–2024). Using a directed qualitative content analysis approach, the research identifies recurring themes and best practices embedded within the UNWTO’s evaluation framework. The findings aim to provide policymakers, planners, and rural communities with practical insights into how sustainable tourism evolved into a transformative mechanism for rural development?

Methodology

The research adopts directed qualitative content analysis, a method well-suited for interpreting large-scale textual datasets against predefined categories. Data were collected from the official UNWTO website, which provides detailed profiles of each BTV-designated village. The corpus comprised 177 textual profiles, totaling over 80,000 words from 58 countries (2021–2024).

Following a census approach, every profile was analyzed without sampling. The nine official UNWTO evaluation axes served as the initial coding framework. Each village profile was read multiple times, and themes were coded manually to ensure contextual accuracy. Through iterative interpretation, 69 unique conceptual codes were identified and grouped under the nine evaluation dimensions. To enhance validity, the coding process was reviewed by three rural tourism and qualitative research experts, and interpretive differences were resolved through consensus.

Results and Discussion

1. Cultural and Natural Resources: The most frequently recurring themes were natural landscapes (52 mentions), UNESCO World Heritage Sites (37), proximity to archaeological sites (31), endemic species and ecosystems (25), and protected areas (18). Villages such as Calato Cienegas (Mexico), Ajeke (China), and Jatiluwih (Indonesia) exemplify how natural and cultural heritage can be integrated with education and tourism, underscoring the value of aligning conservation with visitor experience.

2. Cultural Heritage Preservation: Five major themes emerged: cultural festivals and rituals (41), traditional handicrafts (37), vernacular architecture restoration (30), museums and historical sites (11), and intangible heritage (10). Villages such as Anogia (Greece), El Tambo (Ecuador), and Paucartambo (Peru) demonstrate how cultural practices sustain both identity and economic resilience.

3. Economic Sustainability: Key features included local product markets (85), tourism-based income generation (51), support for small enterprises (46), job creation (19), and diversification (3). Pueblo de Maras (Peru) and Sortelha (Portugal) illustrate how local entrepreneurship and circular economy models can anchor sustainable growth.

4. Social Sustainability: Prominent themes were women’s empowerment (56), youth participation (45), entrepreneurial training (35), community engagement (34), and social equity (10). Jardín (Colombia) and Oñati (Spain) exemplify how social

inclusivity transforms tourism into a community-driven development model.

5.Environmental Sustainability: Major findings emphasize biodiversity protection (84), renewable energy adoption (63), waste management (57), organic agriculture (35), eco-lodging (18), and climate resilience (11). Nishi-Kawa (Japan) and Sigüenza (Spain) stand out for comprehensive environmental planning, showing how rural tourism can align with ecological goals.

6.Tourism and Value Chain Integration: The most cited practices included experiential and cultural tourism (58), diversification of models (44), eco-lodges (38), agro-tourism integration (23), and seasonal tourism strategies (14). Villages such as Valposchiavo (Switzerland) and Vechampalli (India) showcase innovative value chain integration linking local production and tourism markets.

7.Governance: Effective governance practices consist of government–community collaboration (46), strategic tourism planning (34), public–private partnerships (20), and participation in international programs (14). Niseko (Japan) and Dongbaek (South Korea) serve as benchmarks in participatory, multi-level governance, aligning local needs with global sustainability goals.

8.Infrastructure and Connectivity: Key priorities were transport improvements (46), digital infrastructure (29), health and water systems (16), accessibility for vulnerable groups (13), and upgraded accommodations (7). St. Anton am Arlberg (Austria) illustrates how integrated transport and environmental planning enhances rural tourism.

9.Health, Safety, and Security: This dimension emphasized disaster preparedness (16), standardized health services (14), safety education (11), and community-police collaboration (10). Bojo (Philippines) exemplifies a systemic approach to health, security, and environmental safety.

Overall, the analysis reveals that sustainable rural tourism requires a systemic, multidimensional approach, with strong synergies between cultural preservation, economic empowerment, ecological management, and participatory

governance. Notably, 80% of BTV-designated villages were concentrated in 15 countries, suggesting that proactive engagement with the UNWTO and effective national strategies significantly shape participation outcomes.

Results and discussion

The qualitative analysis conducted in this study, focusing on the 177 leading rural tourism destinations designated by the World Tourism Organization between 2021 and 2024, reveals dominant patterns and key characteristics in the sustainable development of rural tourism. Employing a directed content analysis method, the study utilized the nine evaluation axes defined by the World Tourism Organization for selecting leading tourism villages as its analytical framework. It extracted 69 conceptual codes, which were organized according to these axes. The findings indicate that the success of these leading tourism villages results from the synergy among cultural and natural assets, economic, social, and environmental sustainability, the development of the tourism value chain, effective governance, adequate infrastructure, and attention to health, safety, and security in tourism. These results not only demonstrate the comprehensiveness of the World Tourism Organization's evaluation framework but also offer novel insights into priorities and strategies for the sustainable development of rural tourism.

From a theoretical perspective, this study contributes to enriching the literature on sustainable rural tourism. The overall findings suggest that rural tourism development, beyond the utilization of natural or cultural attractions, requires a systemic approach that conceptualizes the village as a complex social, economic, and environmental ecosystem. This perspective aligns with sustainable development theories, particularly models based on multi-sectoral synergies (UNWTO, 2022).

Conclusion

This study contributes both theoretically and practically to the discourse on sustainable rural tourism. Theoretically, it demonstrates that successful rural tourism

is grounded in integrative, cross-sectoral approaches rather than isolated interventions. The prominence of cultural heritage and environmental protection validates theories of place-based development and cultural sustainability (Tang et al., 2021; Mihai et al., 2020). Correspondingly, emphasis on women's and youth empowerment aligns with social equity frameworks in rural tourism (Ramos-Faraoni & Arbelo-Ballesteros, 2019). Practically, findings provide concrete guidance for rural communities aspiring to join the UNWTO BTV program. Villages should prioritize cultural festivals, handicrafts, and natural heritage conservation while simultaneously investing in small businesses, women- and youth-led enterprises, renewable energy, and participatory governance structures. Infrastructure upgrades in transport and digital connectivity, along with robust health and safety protocols, further enhance competitiveness.

For countries like Iran, which recently had Kandovan and Esfahak recognized as BTV villages, these insights underscore the need to expand engagement with the UNWTO, strengthen cultural programming, empower marginalized groups, and integrate circular economy principles. By adopting these strategies, rural communities worldwide can transform tourism into a sustainable engine of inclusive growth. Finally, The practical implications derived from this article are as follows:

- **Strengthening the Protection and Promotion of Cultural and Natural Assets:** Governments and local communities should develop comprehensive programs for the preservation of cultural and natural heritage. This effort can be reinforced through collaboration with international bodies such as the World Tourism Organization (UNWTO).
- **Focusing on the Empowerment of Marginalized Groups:** A portion of policy-making should be directed toward the education and employment of women, youth, and vulnerable groups to enhance social sustainability. Entrepreneurial training programs, similar to the experience of Jardín (Colombia), may serve as a model.

- **Developing Green and Digital Infrastructure:** Investment in sustainable transportation, renewable energy, and digital infrastructure (e.g., tourism applications) is essential for improving accessibility and the visitor experience.

- **Strengthening Participatory Governance:** The establishment of local councils involving the community, private sector, and government, akin to the Niseko model (Japan), can lead to transparent and sustainable decision-making.

- **Enhancing Health, Safety, and Security Standards in Tourism-Ready Villages:** The development of health protocols and safety and security management plans, particularly in remote rural areas, is critical for increasing tourist confidence and ensuring the sustainability of tourism destinations.

- **Promoting Endogenous Value Chains:** Experience- and culture-based tourism development, such as food-focused or astro-tourism, should be reinforced by linking it with local production (e.g., Valposchiavo in Switzerland).

Given that 80% of the leading tourism villages are concentrated in 15 countries, other nations—including Iran—should increase their engagement with the World Tourism Organization to enhance the likelihood of having more villages included on this list. In conclusion, due to its reliance on official textual data, this study may not have captured all cognitive dimensions of the villages examined, which could serve as a topic for future research.

Funding

This study was conducted as an independent academic work and was entirely self-funded. No financial support was received from external funding bodies.

Authors' Contribution

All stages of the research—including problem formulation, study design and methodology, data collection and analysis, interpretation of results, and manuscript drafting and final revision—were carried out entirely by the author.

Conflict of Interest

The author declares no known competing financial interests or personal relationships

that could have appeared to influence the work reported in this paper.

Acknowledgments

I would like to express my sincere gratitude to the respected professors at the Department of Geography, University of Tehran, Dr. Mohammadreza Rezvani and Dr. Seyed Ali Badri, for their invaluable guidance and unwavering support throughout this study.

تحلیل کیفی ویژگی‌های «روستاهای برتر گردشگری» بر اساس محورهای ارزیابی سازمان جهانی گردشگری (۲۰۲۱-۲۰۲۴)

ناصر بیات^۱

۱- نویسنده مسئول، گروه جغرافیا، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران. رایانامه: n_bayat@alumni.ut.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	گردشگری روستایی راهبردی برای توسعه اقتصادی، انسجام و عدالت اجتماعی، حفاظت از محیط‌زیست و میراث، توانمندسازی جوامع و تحقق اهداف توسعه پایدار است. سازمان جهانی گردشگری از سال ۲۰۲۱ با راه‌اندازی برنامه بین‌المللی «روستاهای برتر گردشگری»، به شناسایی روستاهای موفق در این حوزه پرداخته است. پژوهش حاضر با روش تحلیل محتوای کیفی می‌کوشد معیارهای انتخاب روستاهای برتر گردشگری ذیل ۹ محور را واکاوی کند. ۱۷۷ روستای برتر گردشگری از ۵۸ کشور (۲۰۲۱-۲۰۲۴) به عنوان نمونه انتخاب شدند. داده‌های پژوهش از وب‌گاه رسمی سازمان جهانی گردشگری به دست آمد. سرانجام با روش تجزیه و تحلیل کدگذاری دستی، ۶۹ مضمون منحصربه‌فرد ذیل ۹ محور ارزیابی بر اساس محتوا و ماهیت دسته‌بندی شدند. در محور «منافع فرهنگی و طبیعی»، برخورداری از جاذبه‌های طبیعی، قرار گرفتن در محوطه‌های ثبت‌شده به عنوان میراث جهانی یونسکو، قرار گرفتن در مجاورت جاذبه‌های تاریخی و باستانی، در محور «حفاظت از میراث» برگزاری رویدادهای فرهنگی، ترویج صنایع دستی محلی، احیای معماری بومی، در محور «پایداری اقتصادی» رونق بازار محصولات محلی، درآمدزایی از گردشگری، توسعه کسب‌وکارهای کوچک و محلی، در محور «پایداری اجتماعی» توانمندسازی زنان و جوانان، در محور «پایداری زیست‌محیطی» حفاظت از تنوع زیستی و اکوسیستم‌های طبیعی، استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و فناوری‌های پایدار، در محور «گردشگری و زنجیره ارزش» توسعه گردشگری مبتنی بر تجربه و فرهنگ، توسعه الگوهای متنوع گردشگری، و اقامتگاه‌های بوم‌گردی، در محور «حکمرانی» همکاری دولت، جامعه و نهادهای عمومی، و توسعه راهبردی گردشگری با مشارکت مردم، در محور «زیرساخت و دسترسی» بهبود حمل‌ونقل و زیرساخت‌های دیجیتال، و در محور «امنیت گردشگری روستایی» حضور مؤثر پلیس محلی در مناطق گردشگری پذیر شناسایی شدند.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۲۵ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۲/۰۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۱/۱۲ تاریخ چاپ: ۱۴۰۵/۰۲/۰۶	
واژگان کلیدی: روستاهای برتر گردشگری، گردشگری روستایی، سازمان جهانی گردشگری، پایداری، تحلیل محتوای کیفی.	

استناد: بیات، ناصر. (۱۴۰۵). تحلیل کیفی ویژگی‌های «روستاهای برتر گردشگری» بر اساس محورهای ارزیابی سازمان جهانی گردشگری (۲۰۲۱-۲۰۲۴). مجله پژوهش‌های روستایی، ۱۷ (۱)، ۸۹-۷۱.

<http://doi.org/10.22059/jrur.2025.401682.2059>

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

© نویسندگان

مقدمه

در سال‌های اخیر، استفاده از ظرفیت گردشگری برای توسعه روستایی به رویکردی جهانی و سیاست محور تبدیل شده است. در همین راستا، سازمان جهانی گردشگری ملل متحد از سال ۲۰۲۱ ابتکاری جهانی با عنوان «روستاهای برتر گردشگری» راه‌اندازی کرد. این برنامه با هدف ترویج گردشگری مسئولانه و پایدار، شناسایی روستاهایی را در دستور کار قرار داده است که به شکل نمونه، از ظرفیت‌های فرهنگی، طبیعی، اقتصادی و اجتماعی خود برای توسعه متوازن بهره‌برداری می‌کنند. تا پایان سال ۲۰۲۴، ۱۷۶ روستا از ۵۸ کشور جهان موفق به کسب این عنوان شدند. از ایران نیز دو مورد شامل، روستای کندوان (آذربایجان شرقی) در سال ۲۰۲۳، و روستای اصفهک (خراسان جنوبی) در سال ۲۰۲۴ در این فهرست جای گرفته‌اند.

این ابتکار با در نظر گرفتن اهداف توسعه پایدار، نقش گردشگری را به عنوان ابزاری توانمند در کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای، پیشگیری از تخلیه جمعیتی روستاها، ترویج برابری جنسیتی، توانمندسازی جوانان، و تقویت حکمرانی چند سطحی و مشارکتی معرفی می‌کند (UNWTO, 2022). در همین راستا، ارزیابی روستاهای کاندید برای قرار گرفت در فهرست روستاهای برتر بر اساس نه حوزه کلیدی شامل منابع فرهنگی و طبیعی، پایداری اقتصادی، پایداری اجتماعی، پایداری زیست‌محیطی، توسعه گردشگری و زنجیره ارزش، حکمرانی، زیرساخت و دسترسی، سلامت و ایمنی انجام می‌شود. این شاخص‌ها، که به صورت جزئی و عملیاتی در فرم‌های ارزیابی مستند شده‌اند، چارچوب تحلیلی جامعی برای سنجش عملکرد روستاها در مسیر بهره‌گیری از گردشگری برای توسعه پایدار ارائه می‌دهند.

برنامه «بهترین روستاهای گردشگری» برخلاف رویکردهای سنتی که صرفاً بر جاذبه‌های بصری یا طبیعی متمرکز بودند، به دنبال سنجش و شناسایی الگوهای تلفیقی توسعه است. در این مدل، روستا به مثابه یک سیستم پیچیده اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، محیطی، کالبدی، و مدیریتی در نظر گرفته می‌شود که موفقیت آن در گرو هم‌افزایی میان بخش‌های مختلف از جمله جامعه محلی، بخش خصوصی، نهادهای دولتی، و ظرفیت‌های طبیعی و انسانی است. به همین دلیل، انتظار می‌رود ارزیابی دقیق و تحلیل محتوای کیفی این ۱۷۷ روستا می‌تواند بینش‌های مهمی در خصوص الگوهای غالب توسعه روستایی از منظر سازمان جهانی گردشگری ارائه دهد.

از آنجایی که بررسی‌های موجود نشان می‌دهد تاکنون پژوهشی در این زمینه و با رویکرد موردنظر این پژوهش انجام نشده است، پژوهش حاضر با انجام تحلیل کیفی بر روی ۱۷۷ روستای برتر در زمینه گردشگری روستایی، با استخراج الگوهای تکرارشونده و حوزه‌های غالب ارزیابی، بینش‌های تجربی در خصوص بهترین راهبردهای جهانی توسعه گردشگری روستایی فراهم می‌سازد.

پژوهش حاضر درصدد آن است تا با بهره‌گیری از روش تحلیل محتوای کیفی، بررسی کند که از میان ۹ حوزه ارزیابی مذکور، کدام حوزه‌ها بیشترین حضور و برجستگی را در روستاهای منتخب داشته‌اند و چه ویژگی‌هایی به عنوان معیارهای کلیدی در موفقیت این روستاها بیشتر در کانون توجه بوده‌اند. یافته‌های این پژوهش می‌تواند به عنوان ابزاری در اختیار دولت، برنامه‌ریزان توسعه روستایی و فعالان حوزه گردشگری روستایی قرار گیرد تا شناختی عمیق‌تر از الزامات ورود به این برنامه و توسعه پایدار مبتنی بر گردشگری به دست آورند (UNWTO, 2020; UNWTO, 2022). پژوهش حاضر در مسیر تحقق این اهداف، سعی دارد به جای تکرار توصیفی، با رویکردی تحلیلی، ویژگی‌های بارز و گرایش‌های آشکار در انتخاب روستاها را شناسایی کرده و سهم واقعی هر حوزه از ارزیابی را در موفقیت روستاها تحلیل کند. این نه تنها به توسعه نظری در حوزه «گردشگری روستایی پایدار» کمک می‌کند، بلکه چارچوبی کاربردی برای سایر جوامع روستایی در مسیر ثبت جهانی و توسعه بر پایه گردشگری ارائه می‌دهد.

مبانی نظری

گردشگری روستایی به عنوان یکی از مردمی‌ترین اشکال گردشگری، آثار و مزایای فراوانی در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی داشته و موجب حفظ جمعیت محلی در روستاها و کمک به توسعه پایدار روستایی می‌شود (مهیاری و همکاران، ۱۴۰۳). این موضوع از اوایل دهه ۱۳۸۰ شمسی تاکنون با رشد فزاینده‌ای وارد ادبیات مطالعاتی علوم برنامه‌ریزی و توسعه روستایی شده است (بیات و همکاران، ۱۳۹۷). تعریف برنارد لین^۱ (۱۹۹۴) از گردشگری روستایی طی بیش از سه دهه اخیر همچنان از معتبرترین و پرکاربردترین تعاریف ارائه‌شده در این زمینه است. ایشان با بررسی تحولات تاریخی گردشگری روستایی نتیجه می‌گیرد اشکال گوناگون گردشگری زمانی در چارچوب مفهوم گردشگری روستایی جای می‌گیرد که: (۱) در سطح نواحی روستایی واقع گردد؛ (۲) بیان‌گر ویژگی‌های کارکردی نواحی روستایی باشد؛ (۳) در مقیاس مکانی و سکونتگاهی نواحی روستایی رخ دهد؛ (۴) با مردم و کسب‌وکارهای روستایی پیوند یابد؛ (۵) بر ویژگی‌های گوناگون نواحی روستایی از قبیل ویژگی‌های محیط، تاریخ، فرهنگ، اجتماع، اقتصاد، و موقعیت مکانی آن‌ها دلالت داشته باشد (بیات و بدری، ۱۳۹۷).

در راستای مرور ادبیات تجربی و نظری این پژوهش، در ادامه بر ۹ حوزه ارزیابی برنامه "بهترین روستاهای گردشگری" سازمان جهانی گردشگری متمرکز می‌شود.

۱- منابع فرهنگی و طبیعی در گردشگری روستایی: منابع فرهنگی و طبیعی از ارکان بنیادین توسعه پایدار در گردشگری روستایی محسوب می‌شوند. این منابع شامل عناصر ملموس مانند معماری سنتی، مناظر طبیعی، و تنوع زیستی، و همچنین عناصر ناملموس مانند آیین‌ها، سنت‌های شفاهی، و نظام‌های دانشی بومی هستند. ادبیات علمی به‌طور گسترده بر اهمیت تلفیق حفاظت با بهره‌برداری گردشگری در این حوزه تأکید دارد.

به عنوان نمونه، در مناطقی از چین و استرالیا، منابع طبیعی و فرهنگی به عنوان فضاهای چندمنظوره برای حفاظت، آموزش و گردشگری به کار می‌روند و درعین حال به ارتقاء تاب‌آوری معیشتی کمک می‌کنند (Senes et al., 2025). تحلیل جشنواره‌های کشاورزی در عربستان سعودی، پیوند میان هویت محلی و رویدادهای گردشگری را برجسته می‌سازد (Alzahrani, & AlGhamdi, 2025). در کلمبیا، ژئوتوریسم ضمن کمک به حفاظت از منابع طبیعی بستری برای توسعه اجتماعی-اقتصادی پایدار فراهم کرده است (Carrillo-Hernández et al., 2024). رویکردهای مشارکتی در مدیریت تالاب‌ها و گردشگری مبتنی بر زنبورداری در کاتالونیا نشان می‌دهد که چگونه جوامع روستایی می‌توانند از منابع فرهنگی و طبیعی خود برای طراحی تجربه‌های گردشگری پایدار استفاده کنند (Fusté-Forné & Noguer-Juncà, 2024). این شواهد پژوهشی، نشان می‌دهند منابع فرهنگی و طبیعی تنها جاذبه گردشگری نیستند، بلکه ظرفیت‌های درونی برای توسعه پایدار هستند.

۲- ترویج و حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی: حفاظت و ترویج میراث فرهنگی و طبیعی نه تنها بُعد فرهنگی دارد، بلکه ستون کلیدی در راهبردهای گردشگری پایدار نیز به شمار می‌رود. رویکردهای مؤثر در این حوزه بر استفاده از ابزارهای فناورانه، برنامه‌ریزی مشارکتی، و تلفیق سیاست‌های محلی با ارزش‌های جامعه متکی هستند. در این زمینه پژوهش وو^۲ و همکاران (۲۰۲۵) نشان می‌دهند که برنامه‌ریزی فضایی و هم‌راستا سازی منابع فرهنگی و گردشگری در منطقه دریاچه تای‌هو، نقش مؤثری در حفاظت فعال از شبکه‌های فرهنگی دارد. گرانو^۳ (۲۰۲۵) بر باززنده‌سازی

1. Bernard Lane

2. Wu

3. Grano

آسیاب‌های آبی تاریخی به عنوان اکوسیستم‌های گردشگری احیاگر تأکید دارد، که هم ارزش زیست‌محیطی دارند و هم موجب اشتغال‌زایی در جوامع روستایی می‌شوند. در همین راستا، جیونچی^۱ و همکاران (۲۰۲۵) در پژوهش خود به چالش‌های میان حافظه جمعی و بهره‌برداری تجاری از میراث در شمال غربی ایتالیا می‌پردازند و راهکارهایی مانند برنامه‌ریزی تفسیری مشارکتی را پیشنهاد می‌دهند. افزون بر این، تانگ^۲ و همکاران (۲۰۲۵) در بررسی "چشم‌اندازهای فرهنگی" در روستاهای سنتی گوانگ‌دونگ چین، بر نقش حافظه مکانی در بهبود اصالت و پاسداشت فرهنگی تأکید دارند. برآیند این مطالعات آن است که حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی باید فرایندی مشارکتی، تطبیقی و بلندمدت باشد که علاوه بر محافظت، به توانمندسازی جوامع محلی نیز بینجامد.

۳- پایداری اقتصادی: پایداری اقتصادی در چارچوب گردشگری روستایی به معنای ایجاد سیستم‌هایی است که از طریق آن جوامع روستایی بتوانند به درآمد پایدار، فرصت‌های شغلی، و ساختارهای اقتصادی باثبات دست یابند. این حوزه به ویژه بر حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط، سرمایه‌گذاری محلی، و ارتباط دهی میان گردشگری و زنجیره‌های ارزش بومی تأکید دارد. پورنومو و پوروانداری^۳ (۲۰۲۵) با ارائه مدلی برای توانمندسازی در اندونزی، نشان می‌دهند که آموزش، زیرساخت دیجیتال، و دسترسی به منابع مالی چگونه می‌تواند تحول اقتصادی در جوامع گردشگری روستایی ایجاد کند. مازیلیاوسک^۴ (۲۰۲۴) با تمرکز بر نوآوری و هم‌آفرینی در اروپا، بر این باور است که بنگاه‌های گردشگری روستایی که مبتنی بر میراث، غذا، و طبیعت فعالیت دارند، پایداری اقتصادی بالاتری دارند. امراله^۵ و همکاران (۲۰۲۳) با بررسی نوآوری‌های کسب‌وکاری در روستاهای گردشگری اندونزی، اهمیت تنوع محصول، همکاری بین بنگاه‌های کوچک و متوسط، و نقش دولت محلی در ارتقای رقابت‌پذیری اقتصادی را تأیید می‌کنند. همچنین، راموس فارونیان و آربلو بالستروس^۶ (۲۰۲۴) با تمرکز بر نقش زنان در کارآفرینی گردشگری روستایی در آمریکای لاتین، نشان می‌دهند که ارتقاء ظرفیت‌های زنان از طریق آموزش و تسهیلات مالی می‌تواند به توسعه متوازن منجر شود. در مجموع، می‌توان گفت پایداری اقتصادی در گردشگری روستایی مستلزم حمایت نهادی، نوآوری بومی، و مشارکت گسترده در زنجیره ارزش است.

۴- پایداری اجتماعی: پایداری اجتماعی، یکی از اجزای اساسی توسعه پایدار در گردشگری روستایی است که بر مشارکت، عدالت اجتماعی، حفظ هویت فرهنگی، و ارتقاء انسجام اجتماعی تمرکز دارد. در غیاب سیاست‌های اجتماعی فراگیر، گردشگری می‌تواند به نابرابری‌های بیشتر منجر شود. ویداوسکی^۷ و همکاران (۲۰۲۳) بر اساس پژوهش خود در لهستان دریافته‌اند که توسعه پایدار گردشگری نیازمند مشارکت فعال سالمندان، زنان و اقشار آسیب‌پذیر است. استایلیانو^۸ و همکاران (۲۰۲۵) دریافته‌اند که حضور زنان در کارآفرینی و تدوین سیاست‌های گردشگری روستایی قبرس، به توزیع عادلانه‌تر منافع می‌انجامد. میاتوف لادیچوربیچ^۹ و همکاران (۲۰۲۴) با مطالعه گردشگری درمانی چشمه‌های آبگرم در نواحی روستایی صربستان بر ضرورت مشارکت نسل جوان در فرآیند توسعه گردشگری، به ویژه در مناطق دارای پتانسیل درمانی، تأکید می‌کنند. افزون بر این، رُمن^{۱۰} و همکاران (۲۰۲۲) بر پایه یافته‌های پژوهش خود در نواحی روستایی بر

1. Giunchi

2. Tang

3. Purnomo & Purwandari

4. Maziliauske

5. Amrullah

6. Ramos Farroñán & Arbulú Ballesteros

7. Widawski

8. Stylianou

9. Mijatov Ladičorbić

10. Roman

توسعه زیرساخت‌های اجتماعی برای گردشگری معلولان، سالمندان و اقشار کم‌درآمد در کشورهای اروپای مرکزی تأکید دارند. این مجموعه مطالعات نشان می‌دهند که توسعه پایدار گردشگری روستایی باید به‌گونه‌ای طراحی شود که تمامی اقشار جامعه بتوانند به صورت برابر از منافع و مزایای آن بهره‌مند شوند.

۵- **پایداری زیست‌محیطی:** پایداری زیست‌محیطی در گردشگری روستایی، به معنای مدیریت هوشمندانه منابع طبیعی، کاهش اثرات منفی گردشگری بر محیط‌زیست، و تقویت تاب‌آوری اکولوژیکی مناطق روستایی است. این بُعد شامل اقدام در حوزه‌هایی نظیر مدیریت پسماند، حفاظت تنوع زیستی، مقابله با تغییرات اقلیمی، و بهره‌گیری از انرژی‌های پاک می‌شود. میهای^۱ و همکاران (۲۰۲۵) هشدار می‌دهند که آلودگی پلاستیکی و ضعف در مدیریت پسماند، به ویژه در مناطق روستایی دارای گردشگری مبتنی بر طبیعت، به چالشی جدی تبدیل شده است. آن‌ها بر ضرورت تلفیق اصول اقتصاد چرخشی در سیستم‌های گردشگری تأکید دارند. فونداک^۲ و همکاران (۲۰۲۳) با مطالعه موردی در کرواسی نشان می‌دهند که راهکارهای مبتنی بر کشاورزی هوشمند اقلیمی و حفاظت از منابع آبی و تنوع زیستی، می‌تواند هم‌زمان اقتصاد گردشگری و محیط‌زیست را تقویت کند. جوکوس^۳ و همکاران (۲۰۲۲) در حوزه حفاظت از تنوع زیستی، نشان می‌دهند که مناطقی با ارزش زیست‌محیطی بالا مانند تالاب‌ها و کوهستان‌ها، نیازمند زون‌بندی حفاظتی و نظام‌های پایش مؤثر هستند. آدھیکاری^۴ و همکاران (۲۰۲۴) با بررسی روستاهای گردشگری در هیمالیا، بر اهمیت مدیریت پسماند در مناطق مرتفع و نقش آموزش گردشگران در حفظ محیط تأکید می‌کنند. برآیند این مطالعات این است که پایداری زیست‌محیطی در روستاهای گردشگری نیازمند برنامه‌ریزی کل‌نگر، مشارکت جامعه، و سرمایه‌گذاری زیربنایی پایدار است.

۶- **توسعه گردشگری و یکپارچگی زنجیره ارزش:** یکپارچگی زنجیره ارزش در گردشگری روستایی به معنای هم‌پوندی گردشگری با اقتصاد محلی، تولیدات بومی، خدمات و نهادهای محلی است. این حوزه بر نوآوری محصول، همکاری ذی‌نفعان، بازاریابی مشترک، و خلق تجربه گردشگری یکپارچه تمرکز دارد. سوسیلا^۵ و همکاران (۲۰۲۴) در مدل توسعه اگروتوریسم در اندونزی نشان می‌دهند که موفقیت گردشگری به تعامل مؤثر بین کشاورزان، فروشندگان، نهادهای محلی و فعالان گردشگری وابسته است. تورتونو^۶ و همکاران (۲۰۲۵) بر اهمیت زنجیره تأمین کوتاه مواد غذایی در روستاهای اروپایی تأکید کرده‌اند و نشان می‌دهند که چنین مدلی منجر به افزایش اصالت، کاهش نشت اقتصادی، و تقویت درآمد جوامع محلی می‌شود. وائر و پرابستل-هایدر^۷ (۲۰۱۹) در مطالعه‌ای در اروپای جنوب شرقی، عدم هماهنگی بین ذی‌نفعان و نبود برنامه‌ریزی مشارکتی را به عنوان مانع کلیدی توسعه پایدار گردشگری معرفی می‌کنند. مورتی^۸ و همکاران (۲۰۲۳) نیز با ارائه گونه شناسی زنجیره ارزش در مناطق کوهستانی، پیشنهاد می‌کنند که برای دستیابی به توسعه پایدار، باید از سیستم‌های حکمرانی تعاملی و مبتنی بر اعتماد متقابل بهره گرفت. این مطالعات تأکید دارند که زنجیره ارزش گردشگری در روستاها باید درون‌زا، چندبخشی و مبتنی بر همکاری‌های محلی باشد.

۷- **حکمرانی و اولویت دهی گردشگری:** حکمرانی گردشگری، به فرآیندها و نهادهایی اطلاق می‌شود که تصمیم‌گیری، سیاست‌گذاری، و اجرای برنامه‌های گردشگری را در سطح محلی، منطقه‌ای و ملی مدیریت می‌کنند. در

1. Mihai
2. Funduk
3. Jurkus
4. Adhikari
5. Susila
6. Turtureanu
7. Wanner & Pröbstl-Haider
8. Moretti

رویکرد سازمان جهانی گردشگری، حکمرانی باید مشارکتی، چند سطحی، پاسخ‌گو، و انعطاف‌پذیر باشد. پنگ^۱ و همکاران (۲۰۲۳) در تحلیل ۲۰ مطالعه موردی از چین، نشان دادند که حکمرانی اثربخش گردشگری در روستاها وابسته به اعتماد نهادی، ادغام کارکردی بخش‌ها، و شفافیت در تصمیم‌گیری است. روکا و زیلینسکی^۲ (۲۰۲۲) با بررسی روستایی در کلمبیا، بر نقش جامعه محلی به عنوان «طراح راهبرد» گردشگری تأکید دارند، نه صرفاً اجراکننده، که به تقویت سرمایه اجتماعی و مالکیت محلی منجر می‌شود. وانگ و ونگ^۳ (۲۰۲۵) نشان می‌دهند که هم‌راستایی راهبردهای حکمرانی و گردشگری می‌تواند موجب کاهش تعارضات و ارتقاء اثربخشی برنامه‌ها شود. راینرو و مودارلی^۴ (۲۰۲۰) نیز مفهوم «گردشگری‌پذیری»^۵ را مطرح می‌کنند که در آن حکمرانی به معنای ایجاد هم‌افزایی میان نهادهای عمومی، جامعه، و بخش خصوصی است. برآیند پژوهش‌های موجود در این زمینه نشان می‌دهد حکمرانی کارآمد در روستاهای گردشگری‌پذیر، نیازمند تمرکززدایی، ظرفیت‌سازی نهادی، و شفافیت در مدیریت است.

۸- زیرساخت و دسترسی: یعنی اینکه روستا دارای زیرساخت‌هایی برای تسهیل دسترسی و ارتباطات است که رفاه جوامع روستایی، توسعه کسب‌وکار و همچنین تجربه بازدیدکنندگان را بهبود می‌بخشد، مانند: زیرساخت‌های حمل‌ونقل کافی و با کیفیت؛ دسترسی کافی به خدماتی مانند آب آشامیدنی، خدمات بهداشتی، برق و زیرساخت‌های مخابرات و فناوری اطلاعات.

۹- امنیت گردشگری روستایی: بدین مفهوم که روستا دارای استانداردهای امنیتی برای محافظت از ساکنان و گردشگران است (UNWTO, 2025).

روش پژوهش

تحلیل محتوای کیفی، روشی مناسب برای تفسیر داده‌های متنی از طریق فرآیند نظام‌مند طبقه‌بندی، کدگذاری و استخراج مضامین یا الگوهاست با توجه به ماهیت تفسیرگرایانه پژوهش حاضر و استفاده از داده‌های متنی، این روش امکان تحلیل عمیق و معنادار را در چارچوب محورها و معیارهای رسمی سازمان جهانی گردشگری فراهم ساخت. داده‌های پژوهش شامل شرح رسمی معرفی ۱۷۷ روستای منتخب است در وب‌گاه رسمی سازمان جهانی گردشگری تحت عنوان ابتکار «روستاهای برتر گردشگری» منتشر شده است (<https://tourism-villages.unwto.org/en/villages>). فرآیند گردآوری داده‌ها شامل استخراج نظام‌مند تمامی محتوای متنی بود. سرانجام، ۱۷۷ واحد متنی (مجموع ۸۰۲۷۰ کلمه) مربوط به این روستاها که از ۵۸ کشور مختلف طی چهار سال تهیه شده است، مورد تحلیل قرار گرفت. بنابراین تمامی نمونه‌ها به روش سرشماری یا تمام شمار بررسی شدند. چارچوب تحلیل پژوهش بر پایه نه محور ارزیابی رسمی سازمان جهانی گردشگری در انتخاب روستاهای برتر گردشگری بنا شده است که در بخش ادبیات پژوهش معرفی شدند. در این پژوهش با توجه به اینکه محورهای اصلی تحلیل داده‌ها از قبل مشخص بود، به‌طور منطقی از راهبرد تحلیل محتوای جهت‌دار^۶ استفاده شد؛ بدین معنا که محورها به عنوان مقوله‌های تحلیلی از پیش تعیین‌شده به کار گرفته شدند. متن معرفی هر روستا چندین بار مطالعه شده و محتوای آن به صورت دستی در چارچوب این محورها کدگذاری شد. در طول فرآیند تحلیل و بازخوانی مکرر متون، در مجموع ۶۹ کد مفهومی

1. Peng

2. Rocca & Zielinski

3. Wang & Weng

4. Rainero & Modarelli

5. Tourismability

6. directed content analysis

منحصربه‌فرد به صورت استقرایی و با اتکا به داده‌ها استخراج گردید که در قالب محورها سازمان‌دهی شدند. برای اعتبارسنجی تحلیل‌ها، از روش بازبینی همتایان^۱ بهره‌گیری شد و در این راستا از مشارکت ۳ نفر از کارشناسان حوزه گردشگری روستایی و تحلیل کیفی بهره‌گیری شد. اختلاف نظرها در تفسیر داده‌ها با از طریق بحث به اجماع انجامید.

یافته‌ها

به ترتیب در سال‌های ۲۰۲۱ (۴۴ روستا)، ۲۰۲۲ (۳۲ روستا)، ۲۰۲۳ (۵۴ روستا)، ۲۰۲۴ (۴۷ روستا)، در مجموع ۱۷۷ روستا در فهرست روستاهای برتر گردشگری سازمان جهانی گردشگری قرار گرفته‌اند. کشورهای زیر، به تفکیک قاره، سهم بیشتری از این فهرست داشته‌اند:

- آسیا: چین (۱۵ روستا)، ژاپن (۷۸ روستا)، کره جنوبی (۶ روستا)، اندونزی (۵ روستا)، ترکیه (۵ روستا)
- اروپا: اسپانیا (۱۰ روستا)، پرتغال (۹ روستا)، سوئیس (۹ روستا)، اتریش (۶ روستا)، ایتالیا (۵ روستا)
- آمریکای جنوبی: پرو (۱۳ روستا)، شیلی (۷ روستا)، آرژانتین (۶ روستا)، اکوادور (۶ روستا)
- آمریکای شمالی: مکزیک (۱۰ روستا)

در مجموع ۸۰ درصد (۱۴۰ مورد) از کل روستاهای موجود در فهرست برترین روستاهای گردشگری، در ۱۵ کشور یادشده در بالا قرار دارند. این وضعیت می‌تواند تا حدود زیادی برآمده از فعالیت مؤثرتر و تعامل بیشتر این کشورها با سازمان گردشگری جهانی باشد. در ادامه شرح یافته‌های تحلیلی پژوهش بر اساس ۹ محور ارزیابی روستاهای برتر گردشگری توسط سازمان گردشگری جهانی می‌آید.

۱- **برخورداري از منابع فرهنگي و طبيعي:** یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که، سازمان جهانی گردشگری در محور ارزیابی «برخورداري از منابع فرهنگي و طبيعي» روستاهای برتر گردشگری، بر شش ویژگی اصلی تأکید دارد، به ترتیب اهمیت شامل: برخورداري از جاذبه‌های طبیعی، قرار گرفتن در محوطه‌های ثبت‌شده به عنوان میراث جهانی یونسکو، قرار گرفتن در مجاورت جاذبه‌های تاریخی و باستانی، دارا بودن گونه‌های بومی و اکوسیستم‌های منحصربه‌فرد، قرار گرفتن در مناطق حفاظت‌شده و ذخیره گاه‌های طبیعی، برخورداري از مراکز و موسسه‌های آموزشی و فرهنگی (جدول ۱). از روستاهای برتر جهانی، که دارای مجموعه‌ای از این ویژگی‌ها هستند، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

▪ **کالاتو سیه‌نگاس^۲، مکزیک:** با تپه‌های شنی سفید، دریاچه‌های شفاف، سیستم‌های آبی زیرزمینی، استروماتولیت‌های ۳۶ میلیارد ساله به عنوان میراث جهانی، گونه‌های بومی و اکوسیستم‌های منحصربه‌فرد مانند ماهی کاکوریتو و لاک‌پشت ترومپا د کوچینو، منطقه حفاظت‌شده طبیعی ثبت‌شده طبق کنوانسیون رامسر، مراکز آموزشی فرهنگی مانند موزه زنده ژنسیس با نمایش موجودات زنده و کارگاه‌های آموزشی، به عنوان مرکزی کلیدی برای یادگیری گردشگران و محققان.

▪ **آزه‌که^۳، چین:** با جنگل‌ها، سیستم‌های آبی، و زمین‌های تراس‌دار، سایت تاریخی تراس‌های برنج هانی هونگه، خانه‌های سنتی و آسیاب‌های آبی، منطقه حفاظت‌شده فرهنگی و طبیعی تراس‌های هونگه، و ابتکارات آموزشی برای گردشگران.

1. peer debriefing
2. Cuatro Ciénegas
3. Azheke

▪ جاتیلوویه^۱، اندونزی: با مناظر طبیعی جذاب واقع در دامنه‌های کوه باتوکارو و تراس‌های برنج سرسبز، میراث جهانی یونسکو مناظر فرهنگی بالی و سیستم سوباک، موزه زنده میراث فرهنگی، با تورهای آموزشی و فعالیت‌های کشاورزی.

جدول ۱. ویژگی‌های روستاهای برتر گردشگری به لحاظ معیار ارزیابی منابع فرهنگی و طبیعی

مضمون اصلی	مضمون‌های فرعی	فراوانی
برخورداری از منابع فرهنگی و طبیعی	مناظر طبیعی جذاب / جاذبه‌های طبیعی (مانند: دریاچه، کوه، آبشار)	۵۲
	وجود میراث جهانی یونسکو / ثبت به عنوان سایت تاریخی / میراث جهانی یونسکو	۳۷
	قرار گرفتن در کنار سایت‌های باستانی و تاریخی / بقایای باستانی	۳۱
	دارا بودن گونه‌های بومی و اکوسیستم‌های منحصربه‌فرد	۲۵
	قرار گرفتن در مناطق حفاظت‌شده / ذخیره گاه‌های طبیعی	۱۸
	برخورداری از مراکز آموزشی/فرهنگی (مانند دهکده ریاضی، موزه‌ها)	۱۷

۲- حفظ و ترویج منابع و میراث فرهنگی: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد پنج مضمون فرعی به عنوان مهم‌ترین ویژگی‌های موردتوجه سازمان جهانی گردشگری در ارزیابی روستاهای برتر بر اساس محور اصلی «حفظ و ترویج منابع و میراث فرهنگی» بوده است که به ترتیب اهمیت عبارت‌اند از: برگزاری جشنواره‌های فرهنگی و آیین‌های محلی، احیای صنایع‌دستی سنتی و ترویج صنایع‌دستی محلی، بازسازی سازگار با محیط‌زیست/ حفاظت از معماری سنتی، حفظ و نمایش تاریخ، در موزه‌ها و سایت‌های باستانی، حفظ سنت‌های ناملوس (مانند: رقص، موسیقی، زبان بومی) (جدول ۲). از روستاهایی که دارای ترکیبی از این ویژگی‌ها هستند می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

▪ **انوگیا^۲، یونان:** این روستا رویدادهای موسیقی و رقص در "سرزمین چوپان‌ها" برگزار می‌کند، کارگاه‌های پنیرسازی و صنایع‌دستی سنتی دارد، معماری سنتی را با ابتکارات اکوتوریسم حفاظت می‌کند، موزه‌ای در فضای باز به نام "سرزمین چوپان‌ها" دارد و جاذبه‌های سایت تاریخی مینوایی زومینتوس را نمایش می‌دهد، و موسیقی و رقص سنتی را ترویج می‌دهد.

▪ **ال تامبو^۳، اکوادور:** در این روستا فستیوال کیلا رایمی با موسیقی، رقص و آیین‌ها برگزار می‌شود، صنایع‌دستی در کارگاه‌ها ترویج می‌شود، اکوتوریسم پایدار محیط‌زیست و سایت‌های فرهنگی را ترویج می‌شود، بازدید از سایت باستانی کویوکتور برای گردشگران را فراهم می‌سازد، و سنت‌های قومی کاناری را حفاظت می‌کند.

▪ **پائوکار تامبو^۴، پرو:** در این روستا فستیوال ویرچین دل کارمن و جشنواره‌های فرهنگی برگزار می‌شود، بافندگی و صنایع‌دستی بومی محلی ترویج می‌شوند، معماری سنتی با روش‌های پایدار حفظ می‌شود، سایت‌های باستانی مانند پوکا پوکا و چولپاس نینامارکا مورد بازدید گردشگران قرار می‌گیرد، و موسیقی، رقص و هویت فرهنگی جامعه محلی حفاظت می‌شوند.

جدول ۲. ویژگی‌های روستاهای برتر گردشگری به لحاظ معیار حفظ و ترویج منابع و میراث فرهنگی

مضمون اصلی	مضمون‌های فرعی	فراوانی
حفظ و ترویج منابع و میراث فرهنگی	برگزاری جشنواره‌های فرهنگی و آیین‌های محلی	۴۱
	احیای صنایع‌دستی سنتی/ ترویج صنایع‌دستی محلی	۳۷
	بازسازی کالبدی سازگار با محیط‌زیست/ حفاظت از معماری سنتی	۳۰

1. Jatiluwih
2. Anogeia
3. El Tambo
4. Paucartambo

۱۱	حفظ و نمایش تاریخ، در موزه‌ها و سایت‌های باستانی
۱۰	حفظ سنت‌های ناملموس (مانند: رقص، موسیقی، زبان بومی)

۳- **پایداری اقتصادی:** بر اساس محور ارزیابی «پایداری اقتصادی» مهم‌ترین ویژگی‌هایی که در انتخاب روستاهای برتر گردشگری نقش داشته‌اند به ترتیب عبارت‌اند از: تولید و فروش صنایع‌دستی و محصولات محلی؛ مشارکت جامعه در درآمدزایی از گردشگری؛ توسعه کسب‌وکارهای کوچک و محلی / حمایت از کسب‌وکارهای کوچک؛ ایجاد فرصت‌های شغلی از طریق گردشگری؛ تنوع‌بخشی به اقتصاد محلی با گردشگری (جدول ۳). از روستاهایی که دارای ترکیبی از ویژگی‌های پایداری اقتصادی هستند می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

▪ **پوئبلو د ماراس^۱، پرو:** روستای ماراس به تولیدات صنایع‌دستی متنوعی معروف است مانند: بافتنی‌های سنتی، سفال‌گری، حجاری سنگ، تولید نمک سنتی. در این روستا بیش از ۶۳۰ خانواده روستایی در تولید و فروش نمک سنتی فعالیت دارند. این روستا با بهره‌گیری از مدل گردشگری مشارکتی، تنوع فعالیت‌های فرهنگی-اقتصادی، و نوآوری در گردشگری (مانند آستروتوریسم) توانسته به یک نمونه موفق از توسعه اقتصادی پایدار در بستر گردشگری روستایی تبدیل شود.

▪ **سورتلیا^۲، پرتغال:** جذب سرمایه ۳ میلیون یورویی برای احداث یک مجموعه گردشگری منطبق با اصول اقتصاد چرخشی، خلق کسب‌وکارهای جدید بومی در حوزه ساخت‌وساز سنتی، رونق اقتصاد محلی از طریق مشاغل سنتی و دانش بومی، تبدیل روستا به مقصد فیلم‌سازی و تبلیغات تصویری، مجموعه دلایلی هستند که بستر ساز پویایی اقتصادی این روستا شده است.

جدول ۳. ویژگی‌های روستاهای برتر گردشگری در محور پایداری اقتصادی

مضمون اصلی	مضمون‌های فرعی	فراوانی
پایداری اقتصادی	تولید و فروش صنایع‌دستی و محصولات محلی	۸۵
	مشارکت جامعه در درآمدزایی از گردشگری	۵۱
	توسعه کسب‌وکارهای کوچک و محلی / حمایت از کسب‌وکارهای کوچک	۴۶
	ایجاد فرصت‌های شغلی از طریق گردشگری	۱۹
	تنوع‌بخشی به اقتصاد محلی با گردشگری	۳

۴- **پایداری اجتماعی:** بر اساس محور ارزیابی «پایداری اجتماعی» مهم‌ترین ویژگی‌هایی که در انتخاب روستاهای برتر گردشگری نقش داشته‌اند به ترتیب عبارت‌اند از: توانمندسازی و اشتغال زنان در گردشگری؛ اشتغال و مشارکت جوانان در گردشگری؛ آموزش و توسعه صنایع‌دستی و مهارت‌های کارآفرینی؛ بهبود مشارکت جامعه در گردشگری؛ ایجاد فضاهای تعاملی بین گردشگران و محلی‌ها؛ بهبود معیشت و کاهش نابرابری اجتماعی؛ کاهش مهاجرت جمعیت روستایی؛ حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر (مانند: معلولان) (جدول ۴). از روستاهایی که دارای ترکیبی از ویژگی‌های پایداری اجتماعی هستند می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

▪ **ژاردین^۳، کلمبیا:** توسعه گردشگری قومی با مشارکت بومیان، تبدیل آیین‌ها، آشپزی سنتی، دانش بومی، و سبک زندگی اقوام بومی به جاذبه گردشگری، انتقال میراث معنوی و تقویت هویت جمعی از طریق گردشگری، تقویت مشارکت اجتماعی در گردشگری طبیعت‌محور (مانند: تماشای پرندگان، کوهنوردی و پیاده‌روی در طبیعت، بازدید از مزارع قهوه،

1. Pueblo de Maras
2. Sortelha
3. Jardín

پاراگلایدینگ)، و پاک‌سازی طبیعت با مشارکت داوطلبانه مردم محلی، تبدیل گردشگری به یک روند اجتماعی تعامل محور و توانمندساز، در مجموع توانسته مدلی پایدار از گردشگری انسان‌محور، هویت بنیاد و اجتماع‌گرا در این روستا ارائه دهد.

▪ **اوینیاتی^۱، اسپانیا:** برنامه‌های آگاه‌سازی گردشگران و جامعه محلی، برگزاری دوره‌های آموزشی در حوزه‌هایی مانند مدل‌های کسب‌وکار، تلفیق عدالت اجتماعی با رشد اقتصادی پایدار از مسیر گردشگری، توانمندسازی اجتماعی و حمایت از کسب‌وکارهای کوچک، مشارکت در شبکه‌های تخصصی گردشگری از دلایل بارز تقویت پایداری اجتماعی از طریق گردشگری در این روستا است.

جدول ۴. ویژگی‌های روستاهای برتر گردشگری در محور پایداری اجتماعی

مضمون اصلی	مضمون‌های فرعی	فراوانی
پایداری اجتماعی	توانمندسازی و اشتغال زنان در گردشگری	۵۶
	اشتغال و مشارکت جوانان در گردشگری	۴۵
	آموزش و توسعه صنایع‌دستی و مهارت‌های کارآفرینی	۳۵
	بهبود مشارکت جامعه در گردشگری	۳۴
	ایجاد فضاهای تعاملی بین گردشگران و مردم محلی	۱۴
	بهبود معیشت و کاهش نابرابری اجتماعی	۱۰
	کاهش مهاجرت جمعیت روستایی به شهرها	۵
	حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر (مانند: معلولان)	۳

۵- **پایداری زیست‌محیطی:** بر اساس محور ارزیابی «پایداری زیست‌محیطی» مهم‌ترین ویژگی‌هایی که در انتخاب روستاهای برتر گردشگری نقش داشته‌اند به ترتیب عبارت‌اند از: حفاظت از تنوع زیستی و اکوسیستم‌های طبیعی؛ استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و فناوری‌های پایدار؛ مدیریت پسماند و بازیافت؛ کشاورزی پایدار / اجرای کشاورزی ارگانیک؛ اجرای طرح‌های جامع حفاظت زیست‌محیطی؛ ایجاد اقامتگاه‌های سازگار با محیط‌زیست؛ حفاظت از منابع آبی/مدیریت آب؛ کاهش اثرات تغییرات اقلیمی؛ حفاظت از اکوسیستم‌های دریایی/ساحلی؛ حفاظت از جنگل‌های بارانی/اکوسیستم حرا؛ استفاده از وسایل نقلیه پاک (جدول ۵). از روستاهایی که دارای ترکیبی از ویژگی‌های پایداری زیست‌محیطی هستند می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

▪ **نیشی‌کاوا^۲، ژاپن:** حفاظت ساختاریافته از تنوع زیستی و مناظر طبیعی، سیاست‌های سازگار با محیط‌زیست در زمینه ساخت‌وساز، بهره‌برداری از منابع، و فعالیت گردشگری، کاربرد انرژی‌های تجدیدپذیر، کاهش کربن و استفاده حداکثری از منابع محلی، کاهش وابستگی به انرژی فسیلی و ارتقاء اقتصاد سبز، سبب شده‌اند این روستا به نمونه‌ای الگویی در پایداری زیست‌محیطی در سطح بین‌المللی تبدیل شود.

▪ **سیگنزا^۳ در اسپانیا:** مدیریت جامع پسماند و تصفیه فاضلاب، حمایت از حمل‌ونقل پاک و انرژی‌های تجدیدپذیر، نصب ایستگاه‌های شارژ خودروهای برقی، ترویج استفاده از حمل‌ونقل عمومی به جای وسایل شخصی، تجهیز ساختمان‌های دولتی به سیستم‌های گرمایشی با سوخت زیست توده، ممنوعیت استفاده از پلاستیک‌های یک‌بار مصرف در رویدادهای گردشگری، کمپین‌های آگاهی‌بخشی در مورد تغییرات اقلیمی، از دلایل بارز موفقیت روستای سیگنزا در پایداری زیست‌محیطی هستند.

1. Oñati
2. Nishikawa
3. Sigüenza

جدول ۵. ویژگی‌های روستاهای برتر گردشگری در محور پایداری زیست‌محیطی

مضمون اصلی	مضمون‌های فرعی	فراوانی
پایداری زیست‌محیطی	حفاظت از تنوع زیستی و اکوسیستم‌های طبیعی	۸۴
	استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و فناوری‌های پایدار	۶۳
	مدیریت پسماند و بازیافت	۵۷
	کشاورزی پایدار/ اجرای کشاورزی ارگانیک	۳۵
	اجرای طرح‌های جامع حفاظت زیست‌محیطی	۲۰
	ایجاد اقامتگاه‌های سازگار با محیط‌زیست	۱۸
	حفاظت از منابع آبی/مدیریت آب	۱۲
	کاهش اثرات تغییرات اقلیمی	۱۱
	حفاظت از اکوسیستم‌های دریایی/ساحلی	۹
	حفاظت از اکوسیستم‌های جنگلی	۸
	استفاده از وسایل نقلیه پاک	۵

۶- توسعه گردشگری و زنجیره ارزش: بر اساس محور ارزیابی «توسعه گردشگری و زنجیره ارزش» مهم‌ترین ویژگی‌هایی که در انتخاب روستاهای برتر گردشگری نقش داشته‌اند به ترتیب عبارت‌اند از: توسعه گردشگری مبتنی بر تجربه و فرهنگ؛ توسعه الگوهای متنوع گردشگری؛ توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی؛ ادغام گردشگری با کشاورزی و فرهنگ؛ گردشگری ورزشی/ماجراجویانه (مانند: موج‌سواری، اسکی)؛ آموزش راهنمایان محلی؛ ایجاد تعادل میان گردشگری، کشاورزی و نیازهای بازدیدکنندگان؛ تقویت الگوهای خاص گردشگری زمستانی/تابستانی؛ جذب گردشگران در فصول غیر پیک؛ توسعه گردشگری دریایی/ساحلی؛ توسعه گردشگری چهار فصل؛ توسعه گردشگری ادبی/هنری؛ گردشگری علمی/تحقیقاتی؛ گردشگری نجوم؛ توسعه گردشگری خوراک‌محور (گاسترونومی)؛ گردشگری سینمایی/فرهنگی؛ گردشگری سلامت/آب‌درمانی؛ توسعه گردشگری هوشمند/دیجیتال؛ گردشگری کشاورزی هوشمند؛ طراحی اپلیکیشن‌های گردشگری؛ انتشار تجربه‌های گردشگری در شبکه‌های اجتماعی (مانند: اینستاگرام) (جدول ۶). از روستاهایی که دارای ترکیبی از ویژگی‌های توسعه گردشگری و زنجیره ارزش هستند می‌توان به مورد زیر اشاره کرد:

▪ والپوشیاوو^۱، سونیس: یکپارچه‌سازی زنجیره ارزش محلی با پیوند تولید (محصولات کشاورزی و دامی) فرآوری (کارگاه‌ها و صنایع تبدیلی در دره) و توزیع (رستوران‌ها، فروشگاه‌ها، اقامتگاه‌ها)، مدیریت مشارکتی و ساختارمند گردشگری، پیوند بین گردشگری، کشاورزی و تجارت محلی، افزایش فروش مستقیم محصولات محلی از طریق گردشگری، برنامه‌ریزی هدفمند برای جذب گردشگران شهرهای مجاور، تقویت حس مالکیت اجتماعی نسبت به گردشگری و توزیع منافع اقتصادی به صورت عادلانه‌تر از دلایل موفقیت والپوشیاوو در توسعه گردشگری و زنجیره ارزش به شمار می‌روند.

▪ وچامپالی^۲، هند: برندسازی جهانی بر پایه محصول بومی Ikat (پارچه‌های مشهور Ikat در هند که با مهارت سنتی و فرآیند پیچیده ۱۸ مرحله‌ای بافته می‌شود)، ادغام نوآورانه گردشگری با زنجیره ارزش از طریق فناوری، تقویت گردشگری روستایی و تجربه محور، حفظ و انتقال بین نسلی مهارت‌های سنتی، پیوستگی فضایی با بازار هدف گردشگری از طریق دسترسی آسان گردشگران شهری و خارجی به روستا، این روستا را به نمونه‌ای از چگونگی تبدیل یک مهارت سنتی به یک مزیت رقابتی جهانی در بستر گردشگری تبدیل کرده است.

جدول ۶. ویژگی‌های روستاهای برتر گردشگری در محور توسعه گردشگری و زنجیره ارزش

مضمون اصلی	مضمون‌های فرعی	فراوانی
توسعه گردشگری و زنجیره ارزش	توسعه گردشگری مبتنی بر تجربه و فرهنگ	۵۸
	توسعه الگوهای متنوع گردشگری	۴۴
	توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی	۳۸
	ادغام گردشگری با کشاورزی و فرهنگ	۲۳
	گردشگری ورزشی/ماجراجویانه (مانند: موج‌سواری، اسکی)	۱۷
	آموزش راهنمایان محلی	۱۶
	ایجاد تعادل میان گردشگری، کشاورزی و نیازهای بازدیدکنندگان	۱۵
	تقویت الگوهای خاص گردشگری زمستانی/تابستانی	۱۴
	جذب گردشگران در فصول غیر پیک	۱۳
	توسعه گردشگری دریایی/ساحلی	۱۱
	توسعه گردشگری چهار فصل	۹
	توسعه گردشگری ادبی/هنری	۸
	گردشگری علمی/تحقیقاتی	۷
	گردشگری نجوم	۷
	توسعه گردشگری خوراک‌محور (گاسترونومی)	۷
	گردشگری سینمایی/فرهنگی	۶
	گردشگری سلامت/آب‌درمانی	۶
	توسعه گردشگری هوشمند/دیجیتال	۵
	گردشگری کشاورزی هوشمند	۴
	طراحی اپلیکیشن‌های گردشگری	۴
	انتشار تجربه‌های گردشگری در شبکه‌های اجتماعی (مانند: اینستاگرام)	۴

۷- حکمرانی و اولویت‌دهی به گردشگری: بر اساس محور ارزیابی «حکمرانی و اولویت‌دهی به گردشگری» مهم‌ترین ویژگی‌هایی که در انتخاب روستاهای برتر گردشگری نقش داشته‌اند به ترتیب عبارت‌اند از: همکاری دولت، جامعه محلی و نهادهای عمومی، برنامه‌های توسعه گردشگری مبتنی بر جامعه / تدوین برنامه‌های راهبردی، مشارکت عمومی- خصوصی در پروژه‌ها، مشارکت در برنامه‌های بین‌المللی (مانند: ژئوپارک، رامسر)، مشارکت جامعه در تصمیم‌گیری‌های گردشگری، (جدول ۷). از روستاهایی که دارای ترکیبی از ویژگی‌های حکمرانی و اولویت‌دهی به گردشگری هستند می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

■ نیسکو^۱، ژاین: مدل مشارکتی در برنامه‌ریزی و اجرای گردشگری از طریق چندین نهاد و شورای تخصصی برای مدیریت گردشگری، پیاده‌سازی اهداف توسعه پایدار در حکمرانی محلی، مدیریت پایدار منابع و مشارکت بین‌بخشی، هم‌افزایی بین گردشگری، کشاورزی و حفاظت محیطی، حکمرانی چند سطحی با مشارکت دولت محلی، جامعه مدنی و نهادهای علمی، تکیه بر مدیریت بومی‌محور و مبتنی بر خودگردانی محلی، همگی الگویی موفق از حکمرانی خوب در روستای نیسکو را به نمایش می‌گذارند.

■ دونگبک^۲، کره جنوبی: تأسیس شورای حفاظت و پژوهش روستای دونگبک با حق عضویت تمامی ساکنان (مدیریت مستقل غیرانتفاعی)، حکمرانی مبتنی بر دموکراسی محلی و مالکیت جمعی، هم‌راستایی اهداف گردشگری با منافع بلندمدت جامعه بومی، ادغام حکمرانی محیط‌زیستی با حکمرانی گردشگری در سطح محلی، توانمندسازی زنان و جوانان

1. Niseko

2. Dongbaek

در ساختار حکمرانی گردشگری، حکمرانی محصول محور، اقتصاد بومی و گردشگری تجربی (جاذبه طبیعی-اقتصادی درختان کاملیا و تولید روغن کاملیا)، الگوی موفق از حکمرانی چند سطحی، بومی‌محور و آینده‌نگر در گردشگری روستایی در این روستا پدید آورده است.

جدول ۷. ویژگی‌های روستاهای برتر گردشگری در محور حکمرانی و اولویت‌دهی به گردشگری

مضمون اصلی	مضمون‌های فرعی	فراوانی
حکمرانی و اولویت‌دهی به گردشگری	همکاری دولت، جامعه محلی و نهادهای عمومی	۴۶
	برنامه‌های توسعه گردشگری مبتنی بر جامعه / تدوین برنامه‌های راهبردی	۳۴
	مشارکت عمومی-خصوصی در پروژه‌ها	۲۰
	مشارکت در برنامه‌های بین‌المللی (مانند: ژئوپارک، رامسر)	۱۴
	مشارکت جامعه در تصمیم‌گیری‌های گردشگری	۷

۸- زیرساخت و دسترسی: بر اساس محور ارزیابی «زیرساخت و دسترسی» مهم‌ترین ویژگی‌هایی که در انتخاب روستاهای برتر گردشگری نقش داشته‌اند به ترتیب عبارت‌اند از: بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل، توسعه زیرساخت‌های دیجیتال، ارتقای زیرساخت‌های بهداشتی و آب آشامیدنی، دسترسی‌پذیری برای معلولان و سالمندان، بهسازی اقامتگاه‌های گردشگری (جدول ۸). از روستاهایی که دارای ترکیبی از ویژگی‌های توسعه زیرساخت و دسترسی هستند می‌توان به روستای بسیار موفق زیر در زمینه زیرساخت و دسترسی اشاره کرد:

■ سنت آنتون آم آربلرگ^۱، اتریش: اتصال مؤثر روستا به شبکه‌های گردشگری دوچرخه‌ای اروپا شده و نقش مؤثر آن در افزایش گردشگری تابستانی و کاهش وابستگی به خودرو شخصی، برخورداری از یک ایستگاه راه‌آهن بین‌المللی که امکان دسترسی آسان از کشورهای هم‌جوار اروپایی را فراهم می‌کند، مسیرهای ریلی تابستانی و زمستانی برای سفرهای اکوتوریسم و اسکی، دسترسی‌پذیری همگانی در قالب سیستم حمل‌ونقل عمومی فراگیر، تلفیق اهداف محیط‌زیستی با زیرساخت‌های هوشمند و گردشگرپذیر، در مجموع سنت آنتون را به نمونه‌ای ممتاز از برنامه‌ریزی فضایی، حمل‌ونقل پایدار، و دسترسی‌پذیری گردشگری در مناطق کوهستانی اروپا تبدیل کرده است.

جدول ۸. ویژگی‌های روستاهای برتر گردشگری در محور زیرساخت و دسترسی

مضمون اصلی	مضمون‌های فرعی	فراوانی
زیرساخت و دسترسی	بهبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۴۶
	توسعه زیرساخت‌های دیجیتال	۲۹
	ارتقای زیرساخت‌های بهداشتی و آب آشامیدنی	۱۶
	دسترسی‌پذیری برای معلولان و سالمندان	۱۳
	بهسازی اقامتگاه‌های گردشگری	۷

۹- امنیت گردشگری روستایی: بر اساس محور ارزیابی «امنیت گردشگری روستایی» مهم‌ترین ویژگی‌هایی که در انتخاب روستاهای برتر گردشگری نقش داشته‌اند به ترتیب عبارت‌اند از: برنامه‌های مقابله با بلایای طبیعی و مدیریت بحران؛ استانداردسازی خدمات بهداشتی در اقامتگاه‌ها و رستوران‌ها؛ آموزش ایمنی و امنیت به گردشگران و جامعه محلی (جدول ۹). از روستاهایی که دارای ترکیبی از ویژگی‌های توسعه امنیت گردشگری روستایی هستند می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

1. St. Anton am Arlberg

▪ **بوجو، فیلیپین:** به دلایل افزایش سرمایه‌گذاری در ایمنی زیربنایی، ارتقای استانداردهای سلامت و امنیت بر اساس دستورالعمل‌های ملی، توسعه ابزارهای مجازی و بازاریابی آنلاین برای پیشگیری از تقلب و افزایش آگاهی، برق‌رسانی و روشنایی خیابان‌ها (کاهش خطرات شبانه)، جمع‌آوری بهینه زباله، افزایش بهداشت عمومی، ایجاد انسجام اجتماعی برای مقابله با مخاطرات اجتماعی و زیست‌محیطی، تقویت مشارکت در حفظ امنیت عمومی و سلامت محیط، نگاه سیستمی و جامع به توسعه پایدار گردشگری، توانسته در سه حوزه اصلی سلامت، ایمنی و امنیت، الگویی موفق از خود ارائه دهد.

جدول ۹. ویژگی‌های روستاهای برتر گردشگری در محور امنیت گردشگری روستایی

مضمون اصلی	مضمون‌های فرعی	فراوانی
امنیت گردشگری روستایی	حضور مؤثر و گشت‌زنی پلیس محلی در مناطق گردشگری روستایی	۱۶
	گزارش‌دهی و پاسخ‌گویی به جرائم گردشگری توسط واحدهای انتظامی روستایی	۱۴
	وجود سامانه‌های گزارش مردمی و مشارکت جامعه محلی در اطلاع‌رسانی جرائم و تهدیدها	۱۲
	آموزش و آگاهی‌بخشی به گردشگران در خصوص مقررات و توصیه‌های امنیتی روستا	۱۱
	اثربخشی برنامه‌های پیشگیرانه پلیس در مناطق روستایی گردشگری	۱۰
	سطح ادراک احساس امنیت از سوی گردشگران و ساکنان محلی	۷
	کارایی سیستم جرم‌یابی و عدالت کیفری در پاسخ به جرائم گردشگری	۸
	آموزش ایمنی و امنیت گردشگری به جامعه محلی	۹

بحث

تحلیل کیفی انجام‌شده در این پژوهش، با تمرکز بر ۱۷۷ روستای برتر گردشگری معرفی‌شده توسط سازمان جهانی گردشگری در بازه زمانی ۲۰۲۱ تا ۲۰۲۴، نشان‌دهنده الگوهای غالب و ویژگی‌های کلیدی در توسعه پایدار گردشگری روستایی است. این مطالعه با بهره‌گیری از روش تحلیل محتوای جهت‌دار، نه محور ارزیابی سازمان جهانی گردشگری در انتخاب روستاهای برتر گردشگری را به عنوان چارچوب تحلیلی به کار برد و ۶۹ کد مفهومی را استخراج کرد که در قالب این محورها سازمان‌دهی شدند. یافته‌ها نشان می‌دهند که موفقیت روستاهای برتر گردشگری نتیجه هم‌افزایی میان منابع فرهنگی و طبیعی، پایداری اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی، توسعه زنجیره ارزش گردشگری، حکمرانی مؤثر، زیرساخت‌های مناسب، و توجه به سلامت، ایمنی و امنیت گردشگری است. این نتایج علاوه بر نشان دادن جامعیت چارچوب ارزیابی سازمان گردشگری جهانی، رهیافت‌های جدیدی را در خصوص اولویت‌ها و راهبردهای توسعه پایدار گردشگری روستایی ارائه می‌دهند.

از دیدگاه نظری، این پژوهش می‌تواند به غنای ادبیات گردشگری روستایی پایدار کمک کند. برآیند یافته‌ها نشان می‌دهند که توسعه گردشگری روستایی، فراتر از بهره‌برداری از جاذبه‌های طبیعی یا فرهنگی، نیازمند رویکردی سیستمی است که روستا را به عنوان یک اکوسیستم پیچیده اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی در نظر بگیرد. این دیدگاه با نظریه‌های توسعه پایدار، به ویژه مدل‌های مبتنی بر هم‌افزایی چندبخشی هم‌راستا است (UNWTO, 2022).

نتیجه‌گیری

تأکید بر منابع فرهنگی و طبیعی (با فراوانی ۵۲ مضمون برای مناظر طبیعی و ۳۷ مضمون برای میراث جهانی یونسکو) و حفاظت از آن‌ها (۴۱ مضمون برای جشنواره‌های فرهنگی و ۳۷ مضمون برای صنایع‌دستی) نشان‌دهنده اهمیت حفظ

اصالت و هویت محلی است که با نظریه‌های حافظه مکانی (Tang et al., 2025) و گردشگری‌پذیری (Rainero & Modarelli, 2020) همخوانی دارد. همچنین، برجستگی پایداری اجتماعی (مانند توانمندسازی زنان با ۵۶ مضمون و مشارکت جوانان با ۴۵ مضمون) تأییدی بر نظریه‌های عدالت اجتماعی و انسجام اجتماعی در گردشگری است (Widawski et al., 2023; Stylianou et al., 2025). این پژوهش با شناسایی الگوهای تکرارشونده در حکمرانی (۴۶ مضمون برای همکاری دولت و جامعه محلی) و زنجیره ارزش (۵۸ مضمون برای گردشگری مبتنی بر تجربه و فرهنگ)، چارچوبی نظری برای تلفیق حکمرانی مشارکتی و زنجیره ارزش درون‌زا ارائه می‌دهد که می‌تواند مبنایی برای مطالعات آتی در زمینه توسعه روستایی پایدار باشد.

از سوی دیگر، یافته‌های مربوط به پایداری زیست‌محیطی (۸۴ مضمون برای حفاظت از تنوع زیستی و ۶۳ مضمون برای انرژی‌های تجدیدپذیر) بر اهمیت ادغام اصول اقتصاد چرخشی و مدیریت اکولوژیکی در گردشگری تأکید دارند (Mihai et al., 2022; Funduk et al., 2023). این امر به توسعه نظریه‌های «گردشگری سبز» و «مدیریت پایدار منابع» کمک می‌کند. در نهایت، این پژوهش با تحلیل کیفی داده‌های جهانی، شکاف موجود در ادبیات را پر کرده و چارچوبی جامع برای تحلیل تطبیقی گردشگری روستایی در مقیاس جهانی ارائه می‌دهد.

از دیدگاه کاربردی، یافته‌های این پژوهش رهنمودهای کاربردی برای برنامه‌ریزان، سیاست‌گذاران و جوامع محلی ارائه می‌دهد. جایگاه برجسته منابع فرهنگی و طبیعی در ارزیابی‌ها نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری در حفاظت و ترویج این منابع (مانند جشنواره‌های محلی و صنایع دستی) می‌تواند به عنوان اهرمی برای جذب گردشگر و تقویت هویت محلی عمل کند. به‌عنوان مثال، روستاهایی مانند انوگیا (یونان) و پائوکارتامبو (پرو) با برگزاری جشنواره‌های فرهنگی و حفاظت از سنت‌های ناملموس، توانسته‌اند هم‌زمان اصالت فرهنگی و درآمد اقتصادی را تقویت کنند. این امر برای روستاهای ایرانی مانند کندوان و اصفهک، که در فهرست UNWTO قرار دارند، و همچنین دیگر روستاهایی که در تلاش‌اند تا به این فهرست بپیوندند نشان‌دهنده لزوم تمرکز بر رویدادهای فرهنگی و صنایع دستی بومی است.

پایداری اقتصادی (۸۵ مضمون برای تولید و فروش محصولات محلی) و اجتماعی (۵۶ مضمون برای توانمندسازی زنان) نشان می‌دهد که سیاست‌گذاری‌های گردشگری باید بر توانمندسازی گروه‌های حاشیه‌ای، به ویژه زنان و جوانان، و حمایت از کسب‌وکارهای کوچک تمرکز کنند. تجربه روستاهایی مانند پوئبلو د ماراس (پرو) و سورتلیا (پرتغال) نشان‌دهنده موفقیت مدل‌های مشارکتی و اقتصاد چرخشی است که می‌تواند در سایر روستاها، به ویژه در کشورهای درحال توسعه، الگوبرداری شود. علاوه بر این، پایداری زیست‌محیطی (مانند مدیریت پسماند با ۵۷ مضمون) نیازمند سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های سبز، آموزش جوامع محلی، و ترویج فناوری‌های پایدار است، همان‌طور که در روستاهای نیشی کاوا (ژاپن) و سیگنزا (اسپانیا) مشاهده شد.

حکمرانی مشارکتی (۴۶ مضمون برای همکاری دولت و جامعه محلی) و زیرساخت‌های مناسب (۴۶ مضمون برای بهبود حمل‌ونقل) از دیگر عوامل کلیدی موفقیت هستند. این یافته‌ها به دولت‌ها و نهادهای محلی توصیه می‌کند که برنامه‌های توسعه گردشگری را با مشارکت فعال جوامع محلی و بخش خصوصی طراحی کنند و بر زیرساخت‌های دیجیتال و حمل‌ونقل سبز سرمایه‌گذاری کنند، همانند مدل موفق سنت آنتون آم آرلبرگ (اتریش). در نهایت، توجه به سلامت، ایمنی و امنیت (۱۶ مضمون برای مدیریت بحران) به ویژه در دوره پساکرونا، نشان‌دهنده ضرورت ایجاد پروتکل‌های بهداشتی و آمادگی برای بحران است که در روستای بوجو (فیلیپین) به خوبی اجرا شده است.

پیشنهادهای

- ۱) تقویت حفاظت و ترویج منابع فرهنگی و طبیعی: دولت‌ها و جوامع محلی می‌بایست برنامه‌های جامعی برای حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی، تدوین کنند. این امر می‌تواند از طریق همکاری با نهادهای بین‌المللی مانند UNWTO تقویت شود.
 - ۲) تمرکز بر توانمندسازی گروه‌های حاشیه‌ای: بخشی از سیاست‌گذاری‌ها باید بر آموزش و اشتغال زنان، جوانان و گروه‌های آسیب‌پذیر متمرکز شوند تا پایداری اجتماعی تقویت شود. برنامه‌های آموزشی کارآفرینی، مشابه تجربه ژاردین (کلمبیا)، می‌تواند به عنوان الگو استفاده شود.
 - ۳) توسعه زیرساخت‌های سبز و دیجیتال: سرمایه‌گذاری در حمل‌ونقل پایدار، انرژی‌های تجدیدپذیر، و زیرساخت‌های دیجیتال (مانند اپلیکیشن‌های گردشگری) برای بهبود دسترسی و تجربه گردشگران ضروری است.
 - ۴) تقویت حکمرانی مشارکتی: ایجاد شوراهای محلی با مشارکت جامعه، بخش خصوصی و دولت، مشابه مدل نیسکو (ژاپن)، می‌تواند به تصمیم‌گیری‌های شفاف و پایدار منجر شود.
 - ۵) ارتقای استانداردهای سلامت، ایمنی و امنیت در روستاهای گردشگرپذیر: تدوین پروتکل‌های بهداشتی و برنامه‌های مدیریت ایمنی و امنیت، به ویژه در مناطق روستایی دورافتاده، برای افزایش اعتماد گردشگران و پایداری مقاصد گردشگری حیاتی است.
 - ۶) ترویج زنجیره ارزش درون‌زا: توسعه گردشگری مبتنی بر تجربه و فرهنگ، مانند گردشگری خوراک‌محور یا نجوم، باید با پیوند به تولیدات محلی (مانند والپوشیاوو در سوئیس) تقویت شود.
- سرانجام با توجه به تمرکز ۸۰ درصد روستاهای برتر در ۱۵ کشور، کشورهای دیگر، از جمله ایران، باید تعاملات خود با سازمان جهانی گردشگری را افزایش دهند تا شانس حضور روستاهای بیشتری در این فهرست فراهم شود. در نهایت، این پژوهش به دلیل استفاده از داده‌های متنی رسمی ممکن است تمامی جنبه‌های شناختی روستاهای بررسی‌شده را پوشش ندهد باشد، که می‌تواند موضوع تحقیقات آتی باشد.

تأمین مالی

این مطالعه به صورت مستقل و خودگردان انجام شد و هیچگونه حمایت مالی از سازمان‌ها یا نهادهای خارجی دریافت نگردید.

سپهر نویسنده

تمام مراحل پژوهش شامل تعریف مسئله، طراحی مطالعه و روش‌شناسی، جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها، تفسیر نتایج و نگارش و بازبینی نهایی مقاله، به صورت کامل توسط نویسنده انجام شده است.

تضاد منافع

نویسنده اظهار می‌دارد که هیچگونه منافع مالی یا روابط شخصی شناخته‌شده‌ای وجود ندارد که ممکن است بر نتایج این مطالعه تأثیر گذاشته باشد.

سپاسگزاری

بر خود لازم می‌دانم از استادان گران‌قدر در دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران، جناب آقای دکتر محمدرضا رضوانی و جناب آقای دکتر سید علی بدری که همواره از حمایت‌ها و راهنمایی‌های ارزشمندشان بهره‌مند بوده‌ام، صمیمانه سپاسگزاری نمایم.

منابع

- اسماعیلی مهیار، مصطفی؛ نورمندی پور، وحید و بیشمی، بهار. (۱۴۰۳). بررسی تکامل گردشگری روستایی: مرور نظام‌مند و شناسایی روندهای کنونی و آینده. *مجله پژوهش‌های روستایی*. ۱۵(۴)، ۳۷-۵۰. doi: 10.22059/jrur.2025.376723.1945
- بیات، ناصر؛ بدری، سیدعلی و رضوانی، محمدرضا. (۱۳۹۷). تحلیل مقایسه‌ای ادراکات ساکنان محلی به اثرات گردشگری در نواحی روستایی (مورد مطالعه: روستاهای حوضه آبریز رودخانه کلان شهرستان ملایر). *مجله پژوهش‌های روستایی*. ۹(۳)، ۴۷۸-۴۹۵. doi: 10.22059/jrur.2017.234879.1119
- بیات، ناصر و بدری، سیدعلی. (۱۳۹۷). بخش‌بندی گردشگری در نواحی روستایی با تأکید بر عوامل انگیزشی: مورد مطالعه حوضه آبریز رودخانه کلان ملایر. *پژوهش‌های کاربردی در علوم جغرافیایی*. ۱۸(۴۹)، ۱۶۷-۱۸۶.

References

- Adhikari, S., Dangi, M. B., Cohen, R. R. H., Dangi, S. J., & Rijal, S. (2024). Solid waste management in rural touristic areas in the Himalaya: A case of Ghandruk, Nepal. *Habitat International*, 144, 102932. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2024.102932>
- Alzaharani, M., & AlGhamdi, F. (2025). Social media sentiment analysis for sustainable rural event planning: A case study of agricultural festivals in Al-Baha, Saudi Arabia. *Sustainability*, 17(9), 3864. <https://doi.org/10.3390/su17093864>
- Amrullah, A., Kaltum, U., Sondari, M. C., & Pranita, D. (2023). Business innovation and competitive advantage on a smart sustainable tourism village and its impact on the management performance of tourism MSMEs. *Sustainability*, 15(19), 14149. <https://doi.org/10.3390/su151914149>
- Bayat, N., & Badri, S. A. (2018). Segmenting tourism in rural area by emphasizing on motivational factors: Case study of Kolan river catchment area. *Journal of Geographical Studies*, 18(49), 167-186. [In Persian]
- Bayat, N., Badri, S. A., & Rezvani, M. R. (2018). Comparative analysis of local residents' perceptions of the impacts of tourism on rural areas: A case study of the villages in the basin of the Kolan river in Malayer County. *Journal of Rural Research*, 9(3), 478-495. <https://doi.org/10.22059/jrur.2017.234879.1119> [In Persian]
- Carrillo-Hernández, Y. M., Ríos-Reyes, C. A., Sánchez-Ramírez, D. C., & Rodríguez-Peláez, J. D. (2024). Geotourism and geoeducation: A holistic approach for socioeconomic development in rural areas of Los Santos Municipality, Santander, Colombia. *Geoheritage*, 16(2), 94. <https://doi.org/10.1007/s12371-024-00974-6>
- Esmaeili Mahyari, M., Nourmandipour, V., & Beishami, B. (2024). Exploring the evolution of rural tourism: Systematic review and identifying the current and future trends. *Journal of Rural Research*, 15(4), 37-50. <https://doi.org/10.22059/jrur.2025.376723.1945> [In Persian]
- Funduk, M., Biondić, I., & Simonić, A. L. (2023). Revitalizing rural tourism: A Croatian case study in sustainable practices. *Sustainability*, 16(1), 31. <https://doi.org/10.3390/su16010031>
- Fusté-Forné, F., & Noguer-Juncà, E. (2024). Bee tourism: Apiculture and sustainable development in rural areas. *Journal of Apicultural Research*. <https://doi.org/10.1080/00218839.2024.2442199>
- Giunchi, C., Chiodi, C. A. M., De Lucia, R., & Molinari, P. (2025). Looking for a balance between memories, patrimonialization, and tourism: Sustainable approaches to industrial heritage regeneration in Northwestern Italy. *Sustainability*, 17(3), 905. <https://doi.org/10.3390/su17030905>
- Grano, M. C. (2025). Historic water mills as regenerative ecosystems: Integrating technologies, community engagement and sustainable landscape management. *Cities*, 145, 104637. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.104637>
- Jurkus, E., Povilanskas, R., & Taminskas, J. (2022). Current trends and issues in research on biodiversity conservation and tourism sustainability. *Sustainability*, 14(6), 3342. <https://doi.org/10.3390/su14063342>

- Lane, B. (1994). What is rural tourism? *Journal of Sustainable Tourism*, 2(1-2), 7-21.
- Maziliauske, E. (2024). Innovation for sustainability through co-creation by small and medium-sized tourism enterprises (SMEs): Socio-cultural sustainability benefits to rural destinations. *Tourism Management Perspectives*, 49, 101128. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2023.101128>
- Mihai, F. C., Gündoğdu, S., Markley, L. A., Olivelli, A., & Khan, F. R. (2022). Plastic pollution, waste management issues, and circular economy opportunities in rural communities. *Sustainability*, 14(1), 20. <https://doi.org/10.3390/su14010020>
- Mijatov Ladičorbić, M., Dragin, A. S., Surla, T., & Tešin, A. (2024). Healthy and sustainable human settlement: Understanding how local communities perceive and engage with spa tourism development initiatives in rural Serbia. *Land*, 13(11), 1817. <https://doi.org/10.3390/land13111817>
- Moretti, M., Belliggiano, A., Grando, S., Felici, F., & Scotti, I. (2023). Characterizing value chains' contribution to resilient and sustainable development in European mountain areas. *Journal of Rural Studies*, 99, 103034. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2023.103034>
- Peng, Y., Peng, X., Li, X., Lu, M., & Yin, M. (2023). Effectiveness in rural governance: Influencing factors and driving pathways: Based on 20 typical cases of rural governance in China. *Land*, 12(7), 1452. <https://doi.org/10.3390/land12071452>
- Purnomo, S., & Purwandari, S. (2025). Micro, small, and medium enterprise empowerment model for developing sustainable tourism villages in rural communities. *Sustainability*, 17(4), 1368. <https://doi.org/10.3390/su17041368>
- Rainero, C., & Modarelli, G. (2020). The attractive power of rural destinations and a synergistic community cooperative approach: A "tourismability" case. *Sustainability*, 12(17), 7233. <https://doi.org/10.3390/su12177233>
- Ramos Farroñán, E. V., & Arbulú Ballesteros, M. A. (2024). Sustainability and rural empowerment: Developing women's entrepreneurial skills through innovation. *Sustainability*, 16(23), 10226. <https://doi.org/10.3390/su162310226>
- Rocca, L. H. D., & Zielinski, S. (2022). Community-based tourism, social capital, and governance of post-conflict rural tourism destinations: The case of Minca, Sierra Nevada de Santa Marta. *Tourism Management Perspectives*, 42, 100949. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2022.100949>
- Roman, M., Abrham, J., Niedziółka, A., & Szczucka, E. (2022). Tourist attractiveness of rural areas as a determinant of the implementation of social tourism of disadvantaged groups: Evidence from Poland and the Czech Republic. *Agriculture*, 12(5), 731. <https://doi.org/10.3390/agriculture12050731>
- Senes, G., Ferrario, P. S., Riva, F., Fumagalli, N., & Corsini, D. (2025). Active tourism and intermodality: Railway stations as soft mobility hubs: An assessment framework for Italy. *Land*, 14(2), 380. <https://doi.org/10.3390/land14020380>
- Stylianou, C., Liasidou, S., & Garanti, Z. (2025). Women entrepreneurs' role in tourism co-creation and policy: Examining the case of Cyprus. *Tourism and Hospitality*, 6(1), 33. <https://doi.org/10.3390/tourhosp6010033>
- Susila, I., Dean, D., Harismah, K., & Priyono, K. D. (2024). Does interconnectivity matter? An integration model of agro-tourism development. *Asia Pacific Management Review*. <https://doi.org/10.1016/j.apmr.2023.100635>
- Tang, H., Liu, X., Li, J., & Wang, H. (2025). Spatiotemporal evolution characteristics and causative analysis of toponymic cultural landscapes in traditional villages in Northern Guangdong, China. *Sustainability*, 17(1), 271. <https://doi.org/10.3390/su17010271>
- Turtureanu, A. G., Crețu, C. M., Pripoaie, R., & Marinescu, E. Ș. (2025). Sustainable development through agritourism and rural tourism: Research trends and future perspectives in the pandemic and post-pandemic period. *Sustainability*, 17(9), 3998. <https://doi.org/10.3390/su17093998>
- UNWTO. (2020). *Recommendations on tourism and rural development: A guide to making tourism an effective tool for rural development*. World Tourism Organization. <https://doi.org/10.18111/9789284422173>
- UNWTO. (2022a). *Measuring the sustainability of tourism: Learning from pilots*. World

- Tourism Organization. <https://doi.org/10.18111/9789284424061>
- UNWTO. (2022b). *Measuring the sustainability of tourism: Learning from pilots*. World Tourism Organization. <https://doi.org/10.18111/9789284424061>
- UNWTO. (2025). *Best tourism villages by UN Tourism: Areas of evaluation 2025 Edition*. World Tourism Organization.
- Wang, N., & Weng, G. (2025). The coordinated relationship between the tourism economy system and the tourism governance system: Empirical evidence from China. *Systems*, 13(4), 301. <https://doi.org/10.3390/systems13040301>
- Wanner, A., & Pröbstl-Haider, U. (2019). Barriers to stakeholder involvement in sustainable rural tourism development: Experiences from Southeast Europe. *Sustainability*, 11(12), 3372. <https://doi.org/10.3390/su11123372>
- Widawski, K., Krzemińska, A., Zaręba, A., & Dzikowska, A. (2023). A sustainable approach to tourism development in rural areas: The example of Poland. *Agriculture*, 13(10), 2028. <https://doi.org/10.3390/agriculture13102028>
- Wu, Y., Miao, M., Wu, Y., Zhu, H., Li, X., & Candeias, A. (2025). The research on the construction of traditional village heritage corridors in the Taihu Lake Region based on the Current Effective Conductance (CEC). *Buildings*, 15(3), 472. <https://doi.org/10.3390/buildings15030472>